19/06/2026

Το αυτεξούσιο του ανθρωπίνου προσώπου

/ Γνώμες

Ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωση του. Ο εικονισμός του Θεού στο ανθρώπινο πρόσωπο περιλαμβάνει, εκτός των άλλων, τόσο τον νου όσο και την ελεύθερη βούληση, που στην εκκλησιαστική Πατερική γλώσσα αποκαλείται αυτεξούσιο.

- *Του Σάββα Αλεξάνδρου (Θεολόγος)*

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος υπογραμμίζει: «Και τούτω γαρ και των αλόγων ζώων διεστήκαμεν τω λόγω τετιμήσθαι παρά του Δεσπότου και του εναποκείσθαι εν τη ημετέρα φύσει του γνώναι αγαθόν και πονηρόν». Δηλαδή, και ως προς αυτό διαφέρουμε από τα άλογα ζώα, διότι έχουμε προικισθεί από τον Θεό με τη λογική και μπορούμε να ξεχωρίζουμε το καλό από το κακό και εννοείται, θα λέγαμε εμείς, ελεύθερα επιλέγουμε.

Με αυτό το σκεπτικό, λοιπόν, ο άγιος Πέτρος ο Δαμασκηνός, στον τρίτο Τόμο της Φιλοκαλίας, προβάλλοντας τον σεβασμό του Θεού προς το αυτεξούσιο του

ανθρώπινου προσώπου, παρατηρεί: «Ο Θεός προτιμά ημάς θέλειν το αγαθόν και μη εξ ανάγκης της φύσεως». Δηλαδή, ο Θεός προτιμά να θέλει ο άνθρωπος το αγαθό και όχι εξ ανάγκης, αλλά σύμφωνα με το λογικό που του έδωσε και ελεύθερα να αποφασίζει. Από την πλευρά τη δική του πάλι, ο άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, κάνοντας αναφορά στο αυτεξούσιο, παρατηρεί: «Το αρχικόν και το λογικόν εστίν το κατ' εικόνα, το δε καθ' ομοίωσιν εστίν το αγαθοποιόν και το αυτεξούσιον». Δηλαδή, το κατ' εικόνα συνδέεται με τη δυνατότητα του ανθρώπου να άρχει πάνω στη γη και έχει να κάνει με τη λογική υπόστασή του. Το καθ' ομοίωσιν συνδέεται με την πραγμάτωση του καλού διά του αυτεξουσίου. Σημειώνει συγκεκριμένα ο ιερός Πατήρ: «Ο Θεός ως κτίστης και δημιουργός του παντός έθεσεν τον άνθρωπο να είναι βασιλιάς πάνω στη γη, αυτό σημαίνει το κατ' εικόνα. Θέλει δε τον άνθρωπο να πραγματώνει ελεύθερα το αγαθό και να απέχει από κάθε κακία, αυτό σημαίνει το καθ' ομοίωσιν».

Ο άγιος Πέτρος ο Δαμασκηνός αναφέρει πως ο Θεός δεν παραβιάζει το αυτεξούσιο του ανθρώπου, διότι αν το παραβίαζε και βίαζε τον άνθρωπο να κάνει το καλό και δεν το έι· ανε, μεγαλύτερη θα ήταν η τιμωρία του. «Ο Θεός ου βιάζει ημάς, ίνα μη βιαζόμενοι και η παρακούοντες μείζονα κατάκρισιν έχωμεν».

Εξάλλου, ο μέγας Βασίλειος αναφέρει πως ο Θεός σεβόμενος το αυτεξούσιο του ανθρώπου «έθεσε στον Παράδεισο το δένδρο της γνώσης του καλού και του κακού, που ήταν δένδρο εύφορο με ωραίους καρπούς, ώστε ελεύθερος ο άνθρωπος, υπακούοντας στην εντολή του Θεού, θα επιδείκνυε την αρετή της εγκράτειας και θα στεφανωνόταν με τα στεφάνια της υπομονής. Μιλώντας δε για την πτώση του Εωσφόρου και συγκρίνοντάς τον με τον Αρχάγγελο Γαβριήλ, αναφέρει: «Και ο Γαβριήλ αρχάγγελος ήταν και είναι και βρίσκεται δίπλα στον Θεό για πάντα και ο σατανάς ήταν άγγελος που δυστυχώς ξέπεσε από την τιμητική θέση που κατείχε. Έτσι λοιπόν, τον πρώτο, δηλαδή τον Γαβριήλ, τον κράτησε στη θέση του η καλή χρήση του αυτεξουσίου του και τον δεύτερο, δηλαδή τον διάβολο, τον κατέστρεψε και τον κατέρριψε από τη θέση του η κακή χρήση του αυτεξουσίου του».

Ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος επισημαίνει πως ο άνθρωπος, όταν αποφασίσει ελεύθερα να απεμπλακεί από τη φιληδονία και να στραφεί προς τον Θεό, γίνεται έμπλεος του θείου έρωτα. Γράφει χαρακτηριστικά ο ιερός Πατήρ: «Είδον ακαθάρτους ψυχάς εμμανώς διακειμένας εις αμαρτωλούς περί σωμάτων έρωτας και ιδού διά της μετάνοιας τον αυτόν έρωτα προς Κύριον τον Θεόν μετεμηνόχασιν».

Από την πλευρά τη δική του, ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος επισημαίνει πως, ενώ ο Θεός ποθεί τη θέωση και τον αγιασμό του ανθρώπου και θέλει να τον καταστήσει θεόν κατά χάριν, θέλει να γίνει αυτό με την ελεύθερη θέληση του

ανθρώπου και ουδέποτε χωρίς τη θέλησή του. Λέει χαρακτηριστικά ο ιερός Πατήρ: «Ο Θεός βούλεται ποιήσαι ημάς θεούς εξ ανθρώπων εκόντας και ουδέποτε άκοντας». Στη συνέχεια ο Άγιος, προτρέποντας τον άνθρωπο να στραφεί προς τον Θεό ελεύθερα, σημειώνει: «Ας ορμήσουμε προς Αυτόν με θερμή μετάνοια. Αυτός πάλι, αφού δει αυτή τη διάθεσή μας, θα ανάψει τις λαμπάδες των καρδιών μας με το φως της αγάπης Του και αυτό το φως δεν θα σβήσει ποτέ».

Εξάλλου, ο άγιος Διάδοχος ο Φωτικής, μεγάλος φιλοκαλικός πατέρας της Ανατολής, δίνοντας την ειδοποιό διαφορά μεταξύ του κατ’ εικόνα και καθ’ ομοίωση, τονίζει: «Όλοι οι άνθρωποι είναι εικόνες Θεού. Στο καθ’ ομοίωση όμως έφτασαν μόνον εκείνοι που ελεύθερα, εξ αιτίας της αγάπης τους προς τον Θεόν, υποτάχτηκαν σ’ Αυτόν». Τέλος, ο άγιος Μακάριος ο Αιγύπτιος, προβάλλοντας τη σπουδαιότητα του αυτεξουσίου του ανθρωπίνου προσώπου, αναφέρει: «Αν ο άνθρωπος δεν ήταν υπόλογος για τις πράξεις του ακριβώς εξ αιτίας του αυτεξουσίου του, δεν θα ήταν άξιος μήτε βασιλείας επιτυχείν, μηδέ κολάσεως εμπεσείν».

Πηγή: pemptousia.gr